

**Par publisko iepirkumu līgumā
iekļaujamajiem nosacījumiem attiecībā uz
apakšuzņēmēju piesaistīšanu
un maiņu publisku iepirkuma līgumu izpildē**

APAKŠUZŅĒMUMA LĪGUMU SLĒGŠANA

Publisko iepirkumu likums (turpmāk – PIL) nesniedz apakšuzņēmēju definīciju un neparedz regulējumu apakšuzņēmuma līgumu noslēgšanas procedūrai, tomēr no PIL regulējuma kopumā, t.sk. tā 20.panta, 41.panta trešās daļas, 42.panta trešās daļas un 68.panta nepārprotami konstatējamās iepirkuma procedūrā pieteikumu iesniegušā kandidāta un piedāvājumu iesniegušā pretendenta tiesības piesaistīt apakšuzņēmējus.

PIL faktiski nodala divas apakšuzņēmēju grupas un katrai no tām paredz atšķirīgu regulējumu:

- 1) apakšuzņēmēji, kuri tiks iesaistīti līguma izpildē un veiks noteiktu piegāžu, pakalpojumu vai būvdarbu daļu, bet iepirkuma procedūrā pieteikumu iesniegušais kandidāts vai piedāvājumu iesniegušais pretendents pats apliecina kvalifikācijas atbilstību paziņojumā par līgumu un iepirkuma procedūras dokumentos noteiktajām prasībām;
- 2) apakšuzņēmēji (personas), uz kuru iespējām iepirkuma procedūrā pieteikumu iesniegušais kandidāts vai piedāvājumu iesniegušais pretendents balstās, lai apliecinātu, ka tā kvalifikācija atbilst paziņojumā par līgumu un iepirkuma procedūras dokumentos noteiktajām kvalifikācijas prasībām.

Ievērojot publisko tiesību principu, ka atļauts ir tikai tas, kas paredzēts normatīvajos aktos, pasūtītājs paziņojumā par līgumu vai iepirkuma procedūras dokumentos nav tiesīgs aizliegt apakšuzņēmēju piesaisti vai noteikt jebkādas papildu ierobežojumus apakšuzņēmēju piesaistei (PIL vienīgais ierobežojums apakšuzņēmēju piesaistei paredzēts tā 20.panta otrajā daļā attiecībā uz būvdarbu līgumiem). Turklāt jāņem vērā, ka publisko iepirkumu jomas direktīvas 2004/17/EK¹ un 2004/18/EK², kā arī Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā³ sniegtās atziņas par minēto direktīvu interpretāciju ierobežošanu, ja vien attiecīgais kandidāts vai pretendents var pierādīt, ka tā rīcībā būs attiecīgo apakšuzņēmēju resursi konkrētā līguma izpildei, līdz ar to, ievērojot Eiropas Savienības tiesību pārākuma principu, kritiski jāvērtē PIL 20.panta otrajā daļā

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 31.marta direktīva 2004/17/EK, kas koordinē līgumu piešķiršanas procedūras subjektiem, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu jomā.

² Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 31.marta direktīvas 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru.

³ Skat. *Siemens and ARGE Telecom* (C-314/01) 42.-48.p.; *Holst Italia* (C-176/98) 24.-30.p.

paredzētā ierobežojuma piemērošana, it sevišķi no Eiropas Savienības fondiem līdzfinansētajos projektos, ņemot vērā, ka ierobežojuma piemērošana būtiski palielina projekta izmaksu neattiecināšanas iespējamību.

Atbilstoši PIL 20.panta pirmajai daļai pasūtītājs piegādes un pakalpojumu iepirkuma līguma gadījumā ir tiesīgs iepirkuma procedūras dokumentos noteikt, lai pretendents savā piedāvājumā norāda tās līguma daļas, kuras nodos izpildei apakšuzņēmējiem, kā arī visus paredzamos apakšuzņēmējus. Šādu līgumu gadījumā pasūtītājam pirms attiecīga pienākuma noteikšanas, ir jāizvērtē lietderība pieprasījumam norādīt visus apakšuzņēmējus, ņemot vērā, ka ne vienmēr būs iespējams noteikt visas personas, kas ir apakšuzņēmēji (piemēram, persona, kas piegādā preces pretendentam, nav uzskatāma par apakšuzņēmēju) vai arī apakšuzņēmēja veikto darbu apjoms būs tik niecīgs, ka tā norādīšana tikai radīs papildu nevajadzīgu administratīvo slogu. Tomēr pieprasījums norādīt visus apakšuzņēmējus var būt lietderīgs, lai pasūtītājs varētu pārliecināties par to, ka piegādātājs, apņemošies izpildīt tehniskās specifikācijas prasības, ir paredzējis adekvātus resursus līguma izpildei, līdz ar to piedāvājums nav atzīstams par nepamatoti lētu. Turpretim atbilstoši PIL 20.panta otrajai daļai būvdarbu iepirkuma līguma gadījumā pasūtītājam ir pienākums iepirkuma procedūras dokumentos pieprasīt pretendentam norādīt minēto informāciju.

Pasūtītājiem jāņem vērā, ka PIL neparedz pasūtītāja tiesības noteikt kvalifikācijas prasības apakšuzņēmējiem. Iepirkuma procedūras dokumentos noteiktās kvalifikācijas prasības attiecas uz pieteikumu iesniegušo kandidātu vai piedāvājumu iesniegušo pretendentu, kurš, ja tiks izraudzīts iepirkuma procedūrā, slēgs iepirkuma līgumu ar pasūtītāju un uzņemsies atbildību par tā izpildi. Minētais neierobežo pieteikumu iesniegušā kandidāta un piedāvājumu iesniegušā pretendenta tiesības tam noteiktās kvalifikācijas prasības (piemēram, atbilstoši PIL 37., 41 un 42.pantam noteiktās prasības) izpildīt, atsaucoties uz apakšuzņēmēju, t.i., citu personu, pieredzi, kvalifikāciju un iespējām. Tomēr šāda atsaukšanās uz apakšuzņēmējiem ir pieļaujama tikai tad, ja attiecīgais kandidāts vai pretendents var pierādīt, ka līguma izpildē tā rīcībā būs attiecīgā apakšuzņēmēja resursi, iesniedzot šo uzņēmēju apliecinājumu vai vienošanos par sadarbību konkrētā līguma izpildei, norādot arī kandidāta vai pretendenta rīcībā nododamos resursus. Apliecinot paziņojumā par līgumu un iepirkuma procedūras dokumentos noteikto prasību izpildi, nav pieļaujama atsaukšanās uz tādiem apakšuzņēmējiem (personām), kuras faktiski nav paredzēts iesaistīt līguma izpildē atbilstoši to kvalifikācijai.

Attiecībā uz apakšuzņēmējiem (personām), uz kuru kvalifikāciju kandidāts vai pretendents balstās, lai apliecinātu, ka tā kvalifikācija atbilst paziņojumā par iepirkuma līgumu vai iepirkuma procedūras dokumentos noteiktajām prasībām, PIL 39.panta pirmās daļas 11.punkts attiecina visus PIL 39.panta pirmajā daļā noteiktos kandidātu un pretendentu izslēgšanas noteikumus, līdz ar to pasūtītājam ir pienākums pārliecināties, ka neviens no šādiem kandidāta vai pretendenta

apakšuzņēmējiem neatbilst PIL 39.panta pirmajā daļā noteiktajiem izslēgšanas noteikumiem.

APAKŠUZŅĒMĒJU MAIŅA

PIL 68.panta pirmā daļa noteic, ka apakšuzņēmējus, par kuriem piegādātājs informējis pasūtītāju saskaņā ar PIL 20.pantu, pēc līguma noslēgšanas drīkst mainīt tikai ar pasūtītāja rakstveida piekrišanu.

No minētās normas netieši izriet divi pienākumi:

- 1) pasūtītājam ir līguma izpildes laikā jāuztur iepirkuma procedūrā izraudzītā pretendenta piesaistīto apakšuzņēmēju saraksts un pastāvīgi jāpārbauda, vai tieši norādītie apakšuzņēmēji piedalās iepirkuma līguma izpildē;
- 2) iepirkuma procedūrā izraudzītajam pretendentam jebkura apakšuzņēmēja nomaiņa rakstveidā jāaskaņo ar pasūtītāju.

Tā kā pēc iepirkuma līguma noslēgšanas pasūtītāja un iepirkuma procedūrā izraudzītā pretendenta savstarpējās attiecības regulē iepirkuma līgums, attiecīgi iepirkuma līgumā ir jābūt nostiprinātai apakšuzņēmēju maiņas saskaņošanas kārtībai. Turklāt, lai novērstu iepirkuma procedūrā izraudzītā pretendenta patvaļīgu rīcību, kas izpaužas kā ar pasūtītāju nesaskaņota apakšuzņēmēju nomaiņa, iepirkuma līgumā būtu jāparedz sankcijas par noteiktās apakšuzņēmēju nomaiņas kārtības neievērošanu. Tikai minēto pienākumu izpilde un tiesību izmantošana var nodrošināt, ka iepirkuma līgumu faktiski izpilda personas, kuras pieteikušās iepirkumā un kuru spēja izpildīt iepirkuma līgumu ir pārbaudīta, bet apakšuzņēmēju maiņas gadījumā – personas, kurām ir līdzvērtīga pieredze, kvalifikācija un spējas.

Sistēmiski interpretējot PIL 39.panta pirmās daļas 11.punktu ar 68.panta otro daļu, secināms, ka pasūtītājam ir pienākums pārlicināties par to, ka uz apakšuzņēmējiem, ar kuriem tiek aizstāti apakšuzņēmēji (personas), uz kuriem kandidāts vai pretendents balstījies, lai apliecinātu, ka tā kvalifikācija atbilst paziņojumā par līgumu vai iepirkuma procedūras dokumentos noteiktajām prasībām, neattiecas neviens no PIL 39.panta pirmajā daļā minētajiem kandidātu un pretendentu izslēgšanas noteikumiem. Minētā pārbaude mazina risku, ka sākotnēji piesaistītie apakšuzņēmēji līguma izpildes laikā var tikt aizstāti ar tādiem, kuru darbībā konstatēti pārkāpumi, t.sk. kuri, iespējams, darbojas ēnu ekonomikā vai kuru darbība ir kļuvusi nedroša. Pasūtītājam apakšuzņēmēja nomaiņas pieprasījuma gadījumā nedrīkst būt tikai formāls pienākums apakšuzņēmēja maiņu saskaņot, bet tam ir arī jāvērtē jaunā apakšuzņēmēja kvalifikācijas atbilstība iepirkuma procedūras dokumentos noteiktajām minimālajām prasībām, un gadījumā, ja piedāvātais apakšuzņēmējs ir ar neatbilstošu kvalifikāciju, pasūtītājam apakšuzņēmēja nomaiņa nav jāaskaņo.

Ievēribai

Pasūtītājiem PIL izpratnē kā personām, kas pārstāv valsts pārvaldi, iepirkuma līgumi nav uzskatāmi tikai šauri par instrumentu savu saimniecisko vajadzību nodrošināšanai, bet ir aplūkojami kā kopējs valsts varas realizēšanas instruments, tādēļ ir būtiski ikvienam pasūtītājam ar savu rīcību un noslēgtajos iepirkuma līgumos ietvertajiem noteikumiem PIL paredzētās rīcības brīvības ietvaros sekmēt valstī būtisku problēmjaudājumu risināšanu, t.sk., ēnu ekonomikas mazināšanu, ko iespējams panākt, pievēršot pastiprinātu uzmanību arī tam, kādi apakšuzņēmēji tiek iesaistīti iepirkuma līguma izpildē. Atbilstoši iepriekš sniegtajam skaidrojumam par apakšuzņēmēju nomaiņu pasūtītājiem nav tiesību pieļaut tādu apakšuzņēmēju (uz kuru iespējām kandidāts vai pretendents balstās, lai apliecinātu savas kvalifikācijas atbilstību paziņojumā par līgumu un iepirkuma procedūras dokumentos noteiktajām prasībām) piesaisti, uz kuriem attiecināmi PIL 39.panta pirmajā daļā noteiktie kandidātu un pretendentu izslēgšanas noteikumi, kā arī ir no vispārējiem valsts pārvaldes principiem izrietošs pienākums informēt Valsts ieņēmumu dienestu par iespējamām pārkāpumiem saistībā ar nodokļu nomaksu iepirkuma procedūrā izraudzītā pretendenta, ar kuru noslēgts iepirkuma līgums, un tā apakšuzņēmēju darbībās. Šādā veidā pasūtītājam ir jāveicina arī procedūrā izraudzītā pretendenta, ar kuru noslēgts iepirkuma līgums, rūpīgāka apakšuzņēmēju izvēle, izvairoties no apakšuzņēmuma līgumu slēgšanu ar apakšuzņēmējiem, kas darbojas ēnu ekonomikā.